

ret Jehu in regem Israel: sed prima illa Elie unctio fuit prævia et prognostica regni; hæc vero secunda facta ab Eliseo facta regni collatio, ejusque in regem creatio. Ita Cajetanus *Histor. Scholast.* Sanchez et alii.

11. QUID VENIT ISTE INSANUS AD TE? — Vide hic ut principes idololatæ, hominesque militares prophetam rideant, vocentque « insanum » et fanaticum. Vita enim prophetarum aspera, vestitus horridus, sermo propheticus eis videbatur esse insanus, ac prophætæ videbantur eis insanire; erant enim quasi emote mentis, et altiori numinis spiritu afflati. Unde Plato in *Phædone*: « Quidam, ait, divino beneficio sunt insani, ut prophætæ et Sibyllæ, » et Cicero, lib. II *De divinit.*: « Quid habet auctoritatis furor iste, quem divinum vocatis, ut quæ sapiens non videt, ea videat insanus, et is qui humanos sensus amisit, divinos assecutus sit, et vaticinari idem sit quod insanire. » « Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, » I Cor. II et III. Idem et magis faciebant prophætæ diaboli, qui gestus inconditos edebant, et furere videbantur: unde de Sibylla ab Æneæ consulta ita cantit Virgilius, lib. VI *Æneid.*:

Non vultus, non color unus,
Non compta mansere comæ: sed pectus anhelum,
Et rabiæ feræ coram tument, majorque viscerum
Nec mortale sonans, afflata est numine quando
Jain prophète Dei.

NOTIS HOMINEM, ET QUID LOCUTUS SIT, — *q. d.* nostis eum insanum esse, ac proinde insanum locutum, ideoque non credenda, nec a me enarranda. Id dicit Jehu, ne si se revera ab eo unctum dicat in regem, sibi erit periculum: non scilicet aliis vel pro Joram pugnant, vel Jehu regnum invadens, cum invadat et occidat. « Perunciantibus autem illis, inquit Josephus, qua de causa venisset juvenis, et insanum videri dicentibus: Recte, inquit, conjecturam facitis, nam insani verba locutus est. Illis vero magis etiam sibi exponi quid esset orantibus, regnum populi sibi a Deo delatum, ait illum dixisse. »

12. AT ILLI DIXERUNT: FALSUM EST, SED MAGIS NARRA NOBIS, — *q. d.* non insana, sed seria et magni momenti locutus est propheta, cupinusque omnino ut ea nobis enarras. Unde Chaldaeus vertit, *falsum tu dicitis, indica nunc nobis.* Suspensi sunt huius instinctu, id quod res erat, scilicet Jehu a propheta accepisse regni oraculum, quodque ab eo extorquere salagunt, unde sequitur.

13. FESTINAVERUNT ITAQVE, ET UNUSQUISQUE TOLLENS PALLIUM SUUM (vestem extimam) POSUERUNT SUB PEDIBUS EIUS IN SIMILITUDINEM TRIBUNALIS. — Septuaginta, *super ascensum graduum;* Vatablus, *in fastigio graduum,* id est in supremo gradu, nimirum summo et eminentissimo loco, *q. d.* loco excelso vestibus suis exerterunt ei quasi thronum regnum, ut in eo velut rex sederet: hoc enim ritu eum regem crearent.

Nimirum ad vocem Prophætæ, quam a Jehu au-

dierant principes, hi et milites divinitus excitati regnum ei detulerunt, ideoque gradus aliquos ergo tumulario construxerunt, quos palliis suis quasi auleis constraverunt, et in summo eorum Jehu collocarunt, eique acclamarunt: « Regnavit Jehu, » *q. d.* rex noster est Jehu, vivat ergo et regnet prospere per multos annos. Sic Plutarchus scribit de Catone Uticensi in ejus vita, stratas esse a militibus vestes per ea loca, quæ ipse pedibus calcaturus erat: quod honoris genus refert Imperatoribus impendi solere. Et in Deorum suorum quibusdam sacris, dum illos festa pompa traducerent, vestes sterni solitas esse scribit idem Plutarchus in *Aleibinde.*

Idem de sacris Junonis tradit Athenæus, libro XII, cap. IX. Sic et Christo quasi Messia regi, solenni pompa ingredienti Jerusalem in die Palmarum, turba viam stravit et palmis et vestibus, *Matthæi XXI.*

18. QUID TIBI ET PACI, — *q. d.* non pacem velis, sed bellum; conjuravi enim contra tuam regem Joram, ut eum occidam regnumque ejus occupem.

21. ET EGRESSUS EST JORAM REX ISRAEL, ET OCHOZIAS REX JUDA, etc., IN OCCURSUM JEHU; ET INVENI- RUNT EUM IN AGRO NABOTH JESABELTÆ. — Justum congruunque fuit hoc Dei judicium, qui eos congregavit in agrum Naboth ut in eo cœderentur, in quo Achab pater eorum, Naboth vinea sua spoliavit et occiderat, ut ipse per Eliam eadem prædixerat, III Reg. XXI, 23.

22. ADHUC FORNICATIONES JEZABEL MATRIS TUÆ, ET VENEFICIA EIUS MULTA VICENT, — puta idololatria et magia Jezabelis; idololatria enim est fornicatio mystica, qua quis relicto Deo sponso, adheret idolis, quasi adulteris. Eadem est magia, quia sacerdotes idolorum sunt magi; consulunt enim demonem, et ab eo oracula accipiunt. Dicit hoc Jehu, *q. d.* Ego ex parte Dei judicis venio, ut punitam idololatriam et magiam tuam, tuæque matris Jezabelis.

23. QUOD DOMINUS ONUS HOC LEVAVIT SUPER EUM — « Onus » vocatur prophætia minax et onerosa, qua Deus per Eliam prædixerat posteros Achab ob ejus scelera occidendos, III Reg. XXI, 23.

27. ETIAM HUNC PERCUTITE, — ad exterminium domus Achab a Deo predictum et decretum. Erat enim Ochozias rex Juda, ex parte matris Athaliae, nepos Achab, ejusque scelera et idololatriam imitabatur.

Dices, II Paral. cap. XXII, 9, dicitur Ochozias fugisse et latuisse in Samaria? Respondeo, hæc vice fugit et latuit in Samaria, sed ut ibidem additur, in Samaria postea deprehensus, deductus est ad Jehu in Gazer, ibique percussus fugit in Mageddo, ibique mortuus est. Ita Lyranus.

29. ANNO UNDECIMO JORAM FILII ACHAB REGIS ISRAEL REGNAVIT OCHOZIAS SUPER JUDAM. — « Regnavit, » id est regnare cepit, et vix uno anno regnavit; nam anno duodecimo Joram una cum eo occisus est a Jehu.

30. PORRO JEZABEL INTROITU EJUS (Jehu regicidæ) AUDITO, DEPRIXIT OCULOS SUOS STIBIO, — non ad illicendum Jehu in sui amorem; erat enim vetula, et seiebat Jehu esse juratum suum hostem, sed ad animositatem ostendam, quasi quæ non timeret nec curaret Jehu; unde eum increpuit vocavitque domini sui (Joram regis) interfectorem, ut eum percelleret: putabat enim quod Jehu in se, utpote feminam et reginam, non auderet manus injicere, nec ejus in sanguine se creuntare. Quod si auderet, volebat animose et nobiliter mori, quasi mortem contemnens. Hæc est vanitas seculi et secularium, æque ac mulierum vanitas est stibium et purpurissa, quam proinde Magdalena, dum pœnituit, despexit; nam ut ait S. Hieronymus, epist. ad *Furium*: « Non habuit crispantes nitras, nec stridentes calceolos, nec orbis stibio fuliginatos. » Unde S. Cyprianus, tract. *De Opere et Eleemosyna*: « Unge oculos tuos, inquit, non stibio diabolico, sed collyrio Christi. »

31. NUNQUID PAX POTEST ESSE ZAMBRI, QUI INTERFECIT DOMINUM SUUM, — quasi dicat, quæ pax et societas potest esse cum Jehu, qui est quasi aller Zambri tyrannus. Sicut enim Zambri occidit Ela regem suum, III Reg. XVI, 10, ejusque regnum invasit, sic Jehu occidit Joram regem suum, ejusque regnum invadit.

37. ET ERUNT CARNES JEZABEL Sicut STERCUS. — Alludit ad Etymon nominis Jezabel. Jezabel enim Hebraice idem est quod זבל זבל et zebel, id est ubi sterces. Zebel enim Chaldaice, Syriace et Arabice idem est quod stercus. Aut Jezabel idem est quod זבל זבל et zebel, id est insula sterculinæ, vel va sterculinæ, ait Pagninus, undenonnulli putant a zebel, id est stercus diabolum per contemptum vocari zebulum, id est stercorarium, ac Græcos Beelzebub vocare Beelzebub, quasi Deum stercoris; stercori enim insidet zebul, id est musca. Porro S. Ambrosius enim insidet zebul, id est musca. Porro S. Ambrosius, *Ezhortat. ad virgin.*: « Jezabel, inquit, idem

est quod vanitatis profluvium, vel vana et vacua redundantia, qualis est in avaritia, ambitione, omnique concupiscentia, cujus idea est Jezabel. »

Hæcine est illa JEZABEL, — *q. d.* Illic fortuna vices commutat Jezabelem ex summo glorie inimum ignominie prostravit? Erat illa decore et pulchritudo orbis: iam putet ut sordidum stercus. Erat illa regum uxor et mater, imo domina et rectrix: en tibi jam a canibus lanctur. Erat illa terror Eliæ et prophetarum, imo totius Israelis: ecce jam illa unguis eorum calcatur.

Nofat S. Chrysostomus, hom. 23 in *epist. ad Roman.*, Jezabelem gravius punitam esse, quam Achab, qui in bello sagitta confixus decore occubuit, eo quod Jezabel fuerit et omnis mali occasio, imo suggestrix et incentrix: « Jezabel, ait, majores penas dedit, quam Achab vineæ raptor: ipsa quippe universum istud negotium texerat, regique lapsus occasionem dederat. »

Sic B. Franciscus Borgia, nuper Dux Gandiæ, cum Isabelle uxoris Caroli V defunctæ corpus ad regium sepulcrum Granatam deferret, illud adeo deforme, fœdum et horridum conspexit, ut non agnosceret, nec auderet jurare, hoc esse corpus imperatricis. Quare illud contentis oculis intuens et admirans: « Hæcine, inquit, est Isabella mundi Imperatrix? » Hæcine sapiens et sancta illa Isabella gaudium Hispaniæ, decus imperii, spes orbis? ubi nuperus ille vultus decor, ubi oculorum splendor, ubi coram regine majestas? Hæc caro ejus versa est in putredinem, decor in foetorem, splendor in horrorem? Quare Deo mentem illuminante, attente considerans quanta esset regum regnorumque et omnium bonorum mundi vanitas, eis valedicere, et soli Deo servire decrevit, ac Societatem Jesu ingressus, rarum virtutum omnium, tam religiosus, quam secularibus, quia et principibus ac regibus dedit exemplar, ut patet ex ejus Vita.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jehu occidit septuaginta filios Achab, et quadraginta duos fratres Ochozias, ac per dolum omnes cultores Baal, unde meruit progeniem in regno usque in quartam generationem. Idem tamen coluit vitulos aureos Jerofoam, ideoque domus ejus tandem excisa est.

1. Erant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Jehu litteras, et misit in Samariam, ad optimates civitatis, et ad majores natu, et ad nutritios Achab, dicens: 2. Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, et currus, et equos, et civitates firmas, et arma, 3. eligite meliorem, et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri, et eum ponite super solium patris sui, et pugnatè pro domo domini vestri. 4. Timuerunt illi vehementer, et dixerunt: Ecce duo reges non poterunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus resistere? 5. Miserunt ergo prepositi domus, et præfecti civitatis, et majores natu,

et nutriti ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quaecumque jusseris faciemus, nec constituemus nobis regem: quaecumque tibi placeat, fac. 6. Rescripsit autem eis litteras secundo, dicens: Si mei estis, et obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, et venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutritiebantur. 7. Cumque venissent litterae ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt septuaginta viros et posuerunt capita eorum in cophinis, et miserunt ad eum in Jezrahel. 8. Venit autem nuntius, et indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portae usque mane. 9. Cumque diluxisset, egressus est, et stans dixit ad omnem populum: Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, et interfeci eum, quis percussit omnes hos? 10. Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Elia. 11. Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, et universos optimates ejus, et notos, et sacerdotes, donec non remaneret ex eo reliquiae. 12. Et surrexit, et venit in Samariam: cumque venisset ad Cameram pastorem in via, 13. invenit fratres Ochoziae regis Juda, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochoziae sumus, et descendimus ad salutandas filios regis, et filios reginae. 14. Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, jugularunt eos in cisterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam. 15. Cumque abiisset inde, venit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid es ortuum rectum sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum: 16. dixitque ad eum: Veni mecum, et vide zelum meum pro Domino. Et impositum in currum suo, 17. duxit in Samariam. Et percussit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria usque ad mortem, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam. 18. Congregavit ergo Jehu omnem populum, et dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. 19. Nunc igitur omnes prophetas Baal, et universos servos ejus, et cunctos sacerdotes ipsius, vocate ad me: nullus sit qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porro Jehu faciebat hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal. 20. Et dixit: Sanctificate diem solemnem Baal. Vocavitque, 21. et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal, non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: et repleta est domus Baal, a summo usque ad summum. 22. Dixitque his qui erant super vestes: Proferte vestimenta universae servae Baal. Et protulerunt eis vestes. 23. Ingressusque Jehu, et Jonadab filius Rechab, templum Baal, ut cultoribus Baal: Perquirite et videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli. 24. Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et holocausta: Jehu autem preparaverat sibi foris octoginta viros, et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius. 25. Factum est autem, cum completum esset holocaustum, praecepit Jehu militibus et duobus suis: Ingradimini, et percutite eos, et percutit eos. Percusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces: et ierunt in civitatem templi Baal, 26. et protulerunt statuum de fano Baal, et combusserunt. 27. Et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque adem Baal, et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc. 28. Delevit itaque Jehu Baal de Israel. 29. Verumtamen a peccatis Jeroboam filii Nabath, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, et in Dan. 30. Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiose egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis, et omnia quae erant in corde meo fecisti contra domum Achab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. 31. Porro Jehu non custodivit ut ambularet

in lege Domini Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit a peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat Israel. 32. In diebus illis cepit Dominus tedere super Israel: percussitque eos Hazael in universis finibus Israel, 33. a Jordane contra Orientalem plagam, omnem Terram Galaad, et Gad, et Ruben, et Manasse, ab Aroer, quae est super Torrentem Arnon, et Galaad, et Basan. 34. Reliqua autem verborum Jehu, et universa quae fecit, et fortitudo ejus, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel? 35. Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: et regnavit Joachaz filius ejus pro eo. 36. Dies autem, quos regnavit Jehu super Israel, viginti et octo anni sunt, in Samaria.

1. ERANT AUTEM ACHAB SEPTUAGINTA FILII, — non .x. sola Jezabele, sed ex aliis multis uxoribus ab eo procreati.

AD NUTRITOS ACHAB, — id est ut Septuaginta, ad nutritios filiorum Achab, scilicet ad primates, qui septuaginta filios Achab nutrierant.

4. ECCE DUO REGES (Joram rex Israel, et Ochozias rex Juda, utrumque enim occidit Jehu) NON POTUERUNT STARE CORAM EO, — id est resistere illi, unde sequitur:

ET QUOMODO NOS (privati et plebei) VALERIMUS RESISTERE?

8. MISERUNT ERGO PREPOSITI DOMUS, — qui scilicet praerant palatio regio, quod Amri edificarat in Samaria, in quo habitabat Achab, ejusque filius Joram, occisus a Jehu.

7. OCCIDERUNT SEPTUAGINTA VIROS. — Non peccavit Jehu jubendo occidi septuaginta filios Achab, quia id fecit jussu Dei, qui summus vite tam nocentum quam innocentum est Dominus, eo quod essent filii nocentis Achab, cujus utpote nequissimi semen omne, omnemque stirpem funditus delere volebat Dominus: verisimile enim est inter hos septuaginta aliquos fuisse minores et innocentes, nec idolatrie Achab capaces vel participes. Peccaverunt tamen Samaritae, quod hoc mandatum Jehu de eis occidendis executi sint, non ut ministri judicii, sed timore Jehu, quem nesciebant esse regem a Deo electum, et ab Eliso unctum, ideoque nesciebant eum esse Judicem Israelis, ac habere a Deo potestatem occidendi hos filios Achab. Forte etiam peccavit Jehu jubendo eis hoc facinus, si prius non satis eis probavit suam auctoritatem, et jus regni sibi a Deo datum, nisi ipsi illud aliunde facile scire potuerint. Ita Abulensis.

ET POSUERUNT CAPITA EORUM IN COPHINIS. — Apposuit ad culpam Achab qui in cophinis collegit uvae ex vinea Naboth a se occisi: idcirco igitur in ponam peccati filiorum ejus capita in cophinis deferuntur ad Jehu. In eo ergo puniuntur tum ipse, tum filii, in quo peccaverant.

8. PONITE EA AD (Chaldaice in) DUOS ACERVOS JUXTA INTROITUM PORTAE USQUE MANE, — ut totus populus ingrediens et exiens per portam, videat hoc justum Dei judicium contra domum Achab, itaque ab ejus idolatria et cultu Baal recedat.

9. JUSTI ESTIS, — id est justam Dei vindictam implestis, licet inscii et non cogitantes. Cogitabant enim implere jussum Jehu de eis occidendis, non autem jussum Dei.

SI EGO CONJURAVI CONTRA DOMINUM MEUM (Joram regem Israel), ET INTERFECI EUM, QUI PERCUSSIT OMNES HOS? — *q. d.* non ego, sed vos, esto incho jussu meique metu, *q. d.* Ex hac ultione patet manifeste vindicta Dei contra domum impiam Achab; quod scilicet Deus tam me quam vobis usus sit ad illam peragendam. Nam ego licet occiderim Joram, non tamen potuissem occidere septuaginta ejus fratres, nisi Deus inmisisset vobis mei metum, ut me jubente eos occiderim. Alioquin enim potuissetis meo jussu resistere, aut vi, aut honesta excussatione, aut filios hos Achab, quos occidistis, abscondendo, vel alio amandando. Deus ergo vobis mentem eripuit, ne id faceretis, sed eos occideretis.

11. PERCUSSIT IGITUR JEHU OMNES QUI RELIQUI ERANT DE DOMO ACHAB. — a Omnes, » id est fere omnes, quia pauci iique fere pauperes, abjecti et imbelles fuere reliqui. Remanere quoque fratres Ochoziae regis Juda, prognati ex Athalia filia Achab, quos paulo post occidit vers. 14. Remansit quoque Joas qui Ochoziae patri in regno Jude successit. Simili modo dixit Scriptura nullum relinquendum ex domo Jeroboam, Baasa, Ela, etc., quia digniores omnes subditi, et pauci vilesque reliqui fuere.

13. FRATRES OCHOZIAE, — id est filii fratrum Ochoziae, ut explicatur II Paral. cap. xxxi, vers. 9; nam fratres Ochoziae fuere occisi ab Arabibus, II Paral. cap. xxi, vers. 17.

DESCENDIMUS AD SALUTANDOS FILIOS REGIS, — scilicet Ochoziae regis Israel, ejusque uxoris et reginae.

14. JUGULAVERUNT EOS, — quasi posteros impii Achab, ex impia matre Athalia. Fecit id Jehu instinctu Dei, unde ait ad Jonadab: « Vide zelum meum pro Domino. » Ita Abulensis.

JUXTA CAMERAM — a pastorem, » ut dictum est vers. 12. Chaldaice, ad domum congregationalis pastorem, Hebraice, ad domum ligationis, in qua scilicet oves ligabantur ad bondendum, *q. d.* in tonstrina ovium. Ita Pagninus. Forte tondebantur tum ibidem oves, ideoque de more lecta instruebantur convivium, ad quae invitati fuere hi filii fratrum

obozio, ibique inter epulas occisi, uti in simili-
bus occisus fuit Amnon a fratre suo Absalom, II
Reg. XIII.

15. INVENIT JONADAB FILIUM RECHAB IN OCCURSUS
SUI. ET BENEDEXIT EI, — scilicet bene procalus est
ei, salutavit eum dicendo more Helæro: « pax
tibi. » Hic « Jonadab » est ille qui laudatur, *Jeremia*
cap. XXXV, vers. 6, ubi Jeremia propinans
vinum Rechabitis, posteris et discipulis Jonadab,
audit ab eis: « No. bibemus vinum, quia Jona-
dab filius Rechab pater noster præcepit nobis di-
cens: Non bibetis vinum vos, et filii vestri usque
in sempiternum, et domum non ædificabitis, et
sementem non facietis, et vineas non plantabitis,
neq. habebitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis
diebus vestris, ut in vivis diebus multis super
faciem terræ, in qua vos peregrinamini. »

Joannes Jerosolymitanus, lib. *De Institut. mona-
chi*, cap. XXV, asserit hunc « Jonadab » fuisse
Elisei discipulum, ejusque vite religiose vestigia,
excepta continentia, sectatum esse cum suis filiis
et nepotibus. Rechabite hi fuere Cini, posteri
Jethro Madianite, socii Mosis. Vide dicta *Jeremia*
cap. XXXV, vers. 6.

NUMQUO EST COR TUUM RECTUM SICUT COR MEUM
CUM CORDE TUO, — *q. d.* amasne me sincere et ex
animi, sicut ego amo te. Hinc videtur Jelu ante
regnum fuisse probus, utpote amicus et familiaris
Jonadabo viro probo et religioso. Amicitia enim
non coalescit inter probos et improbos, poscit
enim sibi similes.

ET IMPOSITUM IN CURRU SUO DUXIT IN SAMARIAM, —
ut auctoritatem sibi apud Samaritas nomenque
probitatis conciliaret per Jonadabum sibi socium,
quem omnes habebant pro viro integro et sancto,
ut hac ratione facilis perageret eandem Baalita-
rum, quam molebatur, nec aliquis resistere au-
deret.

18. ACHAB COLUIT BAAL PARUM, EGO AUTEM COLAM
EUM AMPLIUS. — Mentitur Jelu, sed officiose, et ad
bonum finem, ut omnes cultores Baal in unum
colligat et malet, quod Deus ei jusserat, quod
alia ratione perfici vix poterat. Unde ipse pu-
labat hoc mendacium sibi esse licitum, imo nec-
essarium, honestum et pium. Ita Theodoretus et
Procopius.

Licet enim hoc ejus mendacium ex genere suo
esset perniciosum quia erat simulatio imo pro-
fessio idololatricæ, ideoque scandalum publicum,
ut dicit S. Thomas, II II *Quæst.* CXI, art. 1, ad 2,
Franciscus Suarez, tract. I *De fide*, disp. XIV, sect.
4, num. 9, Gregorius de Valentia, tract. *De fide*,
disp. 1, *Quæst.* III, puncto 2, imo S. Augustinus,
lib. *Contra mendacium*, cap. II, hoc Jelu menda-
cium vocat impium, ideoque eum non pro illa
simulatione, sed pro obedientia, quia jussu Dei
occidit posteros Achab, a Deo fuisse laudatum et
remuneratum asserit, additque: « Visum est qui-
busdam catholicis Priscillianistas se debere simu-
lare, ut eorum latebras penetrarent; quod ego

prohibens, ait Augustinus, scripsi librum contra
mendacium. »

Tamen multa sunt quæ Jelu excusant, et hoc
ejus mendacium potius officiosum quam perni-
ciosum fuisse ostendunt. *Primum* est, intentio lo-
quentis, nimirum quod illud dixerit non serio,
non enim intendebat colere Baal, sed fide et si-
mulate ut omnes cultores Baal in unum collige-
ret et collectos omnes quasi victimas divina jus-
titiæ maletaret, ut Deus ei jusserat; quod alias fa-
cere nequiverat. Sed S. Hieronymus in cap. II
epistolæ *ad Galat.*, omnino excusat Jelu, dicitque
utilem esse simulationem et quandoque exhortan-
dam, dummodo caveatur mendacium: « Utilem,
ait Hieronymus, simulationem assumendam esse
in tempore, Jelu regis nos docet exemplum, »
Idem censet Abulensis, Cajetanus et alii, imo
Adrianus in IV, *Quæst.* I *De Baptismo*, in resp. ad
3, ait licere celare fidem per professionem falsæ
religionis, si justa subsit causa: quod tamen alii
passim improbant et refellunt, ac merito.

Secundum, quod simulatio et fictio hæc Jelu
brevissimo tempore duravit; unde exiguum fuit
scandalum: nam mox visuri erant universi ani-
mum loquentis plane contrarium: moram ergo
medici temporis Jelu pro nihilo reputavit.

Tertium, quod non jussit vel exhortatus sit
Baalitas ad sacrificandum Baal, sed tantum dixe-
rit: « Ego colam eum amplius: » quæ voce tan-
tum intendit occasionem dare Baalitis, ut animam
suum aperirent, et malitiam idololatricæ mente
conclusam proderent, ut illam deinde ipse succide-
ret. Sic medici dant pharmaca, quæ humores pra-
vos commoveant, ut eos deinde emittentes expel-
lant, itaque homini sanitatem restituant. Sic prin-
cipes mittunt exploratores ad hostes, qui se eo-
rum amicos simulat, ut eorum consilia resistant,
et principibus renuntient; uti fecit Chusai
transfugiens ad Absalomem, ibique dissipans
consilia Achitophelis, II *Reg.* cap. XV, vers. 14. Sic
heri explorant fidem servorum et ancillarum,
hinc inde ponendo nummos, ut videant an ipsi
eos auferant et furem, an vero fideliter ad he-
rum referant. Hi ergo dant quidem occasionem
furti; non tamen ad illud incitant vel invitant.

Dices, Jelu impletis suo exemplo invitavit Baal-
litas ad sacrificandum Baal. Respondeo, Jelu non
invitavit, sed occasionem tantum eis dedit sacrifi-
candi (uti jam dixi de heris) quam sciebat illos
arrepturos, idque permisit, ut quod ipsi quoti-
die faciebant privatim, hoc jam facerent publice,
itaque se detegerent, ut ab eo puniri plectique
posset. Satis enim erat unum actum sacrificii
publicum permittere ad redimenda tot privata
eorum sacrificia. Satis erat sinere eos publice
semel idola colere, quam privatim milies et mil-
lies, ut haec permissio idololatricam Baal funditus
excinderet.

Quartum, quia magna tunc erat rerum et reli-
gionis perturbatio: alii enim colebant Baal, alii

filios aureos, alii Melchom, alii Chamos, alii
Deum verum: quare exiguum fuit hoc Jelu
scandalum: quisque enim libere colebat quod
volebat. Addunt nonnulli Jelu ambigere fuisse lo-
cutum, et per Baal intellexisse Deum verum: hic
enim verus est « Baal, » id est omnium Dominus;
aut potius per Baal intellexisse demonem, *q. d.*
Achab coluit Baal, id est demonem, victimis ani-
malium: ego amplius eum colam, sed materialiter
tantum, victimis hominum, quia Baalitas malet
et offeram illi non quasi Deo, sed quasi Dei
archiearnifici, qui mere delectatur sanguine et
morte hominum impiorum, ut animas eorum
abripit in tartara: magnum enim festum egit
demon in mactatione idololatrarum, quam fecit
Jelu, eosque quasi victimas sua lætissime accep-
tavit.

Quintum, quia Jelu erat homo militaris; mili-
tari ergo sensu et astu hoc militare stratagemata ad-
invenit, ad perdendos simul et semel omnes Baal-
litas, Dei æque ac suos hostes: quare non stu-
derat casibus conscientie, sed quod zelus hono-
ris Dei et militaris industria ad detegendos hos-
tes, ut ex inopinato eos opprimeret, illi suggere-
bat, hoc bona fide peregit, idque presente, ju-
vante, et ut videtur probante Jonadab viro probo,
prudente et religioso.

Denique Jelu a Domino laudatus et renumera-
tus fuit vers. 30.

Simili modo Constantinus Imperator Constantini
Magni pater, ut agnosceret quinam in familia sua
essent veri et cordati Christiani, qui ficti vel fi-
midi et inconstantes, edixit ut qui deos colere vel-
lerent, in aula manerent, pristinisque honoribus
fruerentur; qui vero id facere nollent, aula exce-
derent. Mox omnes eos qui se deos colere velle
dicebant, aula eiecit; ceteros in ea retinuit, causam-
que dedit: « Quomodo, inquit, mihi fidi
erunt, qui Deo perdidit fuerunt? » Ita refert Euse-
bius, lib. I *De Vita Constantini*, cap. IX et X, et So-
zomenes, lib. I, cap. VI.

19. SACRIFICIUM ENIM GRANDE EST MIHI BAAL, —
q. d. Volo grande et solemne sacrificium offerre
Baal, ideoque volo Baalitas omnes esse presentes.
Hoc simulabat Jelu, sed vere intendebat impos-
tere Baalitas quasi victimas maletare Deo, eosque
offerre demoni, quasi Dei carnifici, qui eorum ut-
poterit sui cultorem erat dominus et possessor, ideo-
que eos secum abrepturus erat in gehennam.

20. SANCTIFICATE DIEM SOLEMNEM BAAL, — hoc
est, in die diem festum et sanctum, quo solemniter
colimus Baal: sed vos, o Baalite, coletis
eum formaliter victimis hominum, ego vero eum colam
materialiter duntaxat mactando et tradendo
vos ipsos quasi victimas demoni, cui vosmetip-
sos dicatis, et quasi servos addixistis. Et vere so-
lemne festum egit tum demon, cum tot idolola-
trarum quasi servorum suorum a Jelu cesorum
animas et corpora rapuit. Vocati ergo venerunt
ad festum solemne non epuli, sed macelli sui. Sic

diabolus in morte Lutheri indixit solemne festum
demonibus sibi subditis, adeoque omnes circum-
quaque convocavit ad ejus animam cum trium-
pho deducendam ad tartara. Id fassi sunt demo-
nes, qui energumanoos possidebant Gællæ, quæ ci-
vitas est in Brabantia inter Antverpiam et Lovani-
um, ubi sancta Dymphna, virgo et martyr, a suo
patre rege Hybernie pro virginitate occisa requies-
cit, et multis miraculis præsertim in energume-
nis a demone liberandis resplendet, uti oculis
meis olim conspexi, cum sanctæ hujus virginis
Ipsana sacra visitarem. Gællæ, inquam, eo die
quo mortuus est Lutherus, omnes energumeni a
demonibus fuere liberi: sed postero die rursus
ab iisdem possessi et exagitati. Rogati demones
causam, dixere se pridie convocatos ad magni
amici sui Martini Lutheri funus, illi interfuisse ac
festum agitasse: principem enim ipsorum et ar-
chidemonem præcepisse, ut universi spiritus ma-
ligni ad sui propheta et fideli cooperari Lutheri
exequias confluerent: congregerunt enim ut qui
quamplurimos ad inferos deduxisset, a quamplu-
rimis ad eosdem solemniter deduceretur. Uti in-
ter alios narrat Tilmanus Bradenbachius, lib. VII
Collat. sacr. cap. XXXIX, qui et addit innumerabilem
corvorum horrendum in modum crocitantium
copiam (erant illi demones) eadaver Lutheri
supervolvitasse, illudque Islebio Wittenber-
gum ad sepulcrum usque comitum tam festis. Simile
festum egerunt demones in morte Dionis Magde-
burgensis præsulis, uti idem Bradenbachius, lib.
VIII, cap. XIV, ex Nauclero, Fulgioso, P. Canisio,
fusse enarrat.

21. ET VENERUNT CUNCTI SERVI BAAL. — « Servos »
vocat devotos Baal, præsertim sacerdotes, ut patet
vers. 49, unde et vers. seq. jussit eis dari ves-
tes, scilicet sacerdotales et sacras: nec enim vi-
dentur omnes omnino, qui Baal adorabant, ven-
nisse, aut templo uno capi potuisse. Sic Actor, cap.
XVII, vers. 4, « colentes » vocantur viri pii et reli-
giosi Deum pie colentes. Abulensis tamen censet
omnes omnino profidentes cultum Baal vocatos
venisse ad diem solemnem Baal: licet enim tem-
pore Achab fuerint illi in magno numero, tamen
paulo post agente Josaphat rege pio, multi ex eis
ad cultum unius veri Dei redierunt.

ET REPLETA EST DOMUS BAAL, A SUMMO USQUE AD
SUMMUM, — scilicet ad extremum in extremum. Sep-
tuaginta, et repleta est domus super os: Chaldeeus,
ex angulo in angulum.

22. PROPRIETATE VESTIMENTA UNIVERSIS SERVIS BAAL, —
scilicet sacerdotalia vel sacra, quibus utebantur
Levite et Nathineæ, sive ministri sacerdotum: non
ergo dedit eis vestes laicas in premium. Hæc enim
magna multis fuisse idololatricæ et peccati illoco-
bra, ut pro vestibus se cultores Baal esse menti-
rentur. Addit Abulensis, Jelu eis victimas ad sacri-
ficium suppeditasse et invitasse ad sacrifican-
dum, idque sine culpa. Verum id dicit nequit: in-
vitare enim ad sacrificandum idolo, culpa est et

Partem
demonum
in morte
Lutheri

solet, quocumque fine id fiat. Sufficit ergo Jehu, quod eis paratos ad sacrificandum permitteret sacrificare.

23. **SED UT SINT SERVI BAAL SOLI.** — « Nolle se dicant, ait Josephus, ut sacris eorum alienis ac profanis nullus se ingerat. » Prudenter id providit Jehu, ne quis innocens Deique cultor, sed soli nocentes Baalite maclarentur.

24. **ANIMA EIUS ERIT PRO ANIMA ILLIUS.** — « Interminatus, ait Josephus, quicumque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturum. »

25. **FACTUM EST AUTEM CUM COMPLETUM ESSET HOLOCAUSTUM.** — Hebraeus, Chaldeus et Septuaginta Romana habent in singulari: *Cum consummasset*, scilicet summus sacerdos Baal. Septuaginta Regia et Complutensia habent in plurali: *Et factum est ut compleverunt facientes holocaustum*: utrumque verum; plures enim in pluribus altaribus plura offerrebant holocausta.

ET PROIECERUNT (CADAVERA EORUM) MILITES ET DECES — Jehu.

26. **ET IERUNT IN CIVITATEM TEMPLI BAAL, ET PROTELERUNT STATUAM DE FANO BAAL, ET COMBUSERUNT.** — Videtur civitas quaedam proprie fuisse dicata Baal, e ejus templo statuam Baal eduxerunt et combusserunt. Vatablus et Salianus per « civitatem » intelligunt civitates, ut sit enallage numeri, quasi dicat: Jussu missaque Jehu iverunt in quaslibet civitates Israel, ex eisque eduxerunt idola Baal et combusserunt; idque eos fecisse valde est probabile; nam ut sequitur: « Delevit itaque Jehu Baal de Israel: » quod non fecisset si in una tantum civitate eum delevisset. Denique posset esse hypallage: « Ierunt in civitatem templi, » id est ierunt in templum civitatis: templum enim hoc ab Achab in Samaria edificatum erat vastum et amplum, habens varia domicilia annexa instar parvæ civitatis, quasi dicat: Postquam in templo cæsi sunt omnes et soli cultores Baal, Jehu cum suis ingressus est ipsum templum, ac statuam Baal eduxit et combussit. Unde Septuaginta Regia et Complutensia non habent « civitatem, sed tantum ierunt usque ad templum Baal, idque valde huic loco est appositum et congruum.

29. **VERITAMEN A PECCATIS (A VITULIS AUREIS ADO-RANDIS) JEROBOAM, etc., NON RECESSIT.** — Mira fuit hæc Jehu et cæterorum regum Israel vel cæcitas vel fatuitas, quod cum viderent se jussu Dei delere domos Achab, aliorumque regum ob idolorum alturam, ipsi tamen eadem si non numero, certe specie coluerint; ideoque eandem Dei manum vindicem senserunt, ac cum posteris

excisi sunt. Causa fuit politica, quod metuerent, ne si rediret populus ad Deum adorandum in Jerusalem, rediret pariter ad stirpem Davidis et reges regnantes in Juda. Sed vanus fuit hic cornu metus: Deum enim vadem habebant; ille enim promiserat, si se solum colerent, regnum eis fore stabile, et propagandum in posteris per multa secula.

30. **QUIA STUDIOSE EGISTI, etc., FILII TUI USQUE AD QUARTAM GENERATIONEM SEDEBUNT SUPER THRONUM ISRAEL:** — promissio Dei respondit eventus: nam Jehu regnavit 28 annis, huic successit filius Joachaz per 17 annos, huic filius Joas per sedecim, huic filius Jeroboam per 41, huic filius Zacharias per sex menses.

Porro Hebræi censent prophetam hæc promittentem Jehu fuisse Jonam prophetam quartum e minoribus. Verum Jonas non fuit sub Jehu, sed sub Jeroboam abnepote Jehu. Quare melius Noepherus in *Chron.* et Salianus censent prophetam hunc fuisse Eliseum, qui primitus unxerat Jehu in regem, ut dictum est cap. ix, vers. 1 et 2.

Videtur Jehu statim post casus Baalitis et eversum Baal, hanc promissionem a Deo in premium accepisse, licet Abulensis censent id factum postquam Jehu cepit colere vitulos, ideoque a Deo limitari hanc promissionem ad quartam generationem. Sed cultum vitulorum punivit mox Deus per Hazael regem Syriæ invadentem terram Israel, uti illico subditur: tunc ergo non præmiis, sed punitionis fuit tempus.

Denique contra idola et vitulos Jehu misit Deus prophetas, qui sua oracula et minas in eum, et Israelæm illi in scelere applaudentem dictarent et scriberent: quorum primus fuit Osee, qui cepit prophetare sub Jehu, vel paulo post Jehu. Unde cap. i, vers. 4, ait: « Adhuc modicum, et visitabo sanguinem Jezrahel super domum Jehu, » et cap. vii, vers. 1: « Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, » puta Jehu et decem tribuum, quarum caput erat Ephraim. Causam subdit populi in idola pronitatem consuetudine firmatam, quæ Jehu idololatram fovit et promovit. Unde cap. ult. vers. 3: « In malitia sua lætificaverunt regem, etc. qui vixit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum, etc. Quia applicaverunt quasi cilicium cor suum, cum insidiaretur eis. » Vide ibi dicta.

32. **PERCUSITQUE EOS HAZAEL IN UNIVERIS FINIBUS ISRAEL,** — urbes cremando, juvenes occidendo, parvulos elidendo, prægnantes dissecando, uti eis prædixerat Eliseus, cap. viii, vers. 12.

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Athalia, castrense semine regio, regnat: occidit eam Joiada Pontifex, ac regem constituit Joas Ochoziæ filium.

1. **ATHALIA VERO MATER OCHOZIE, VIDENS MORTUUM FILIUM SUUM, SURREXIT, ET INTERFECIT OMNEM GEMEN REGIUM.** 2. Tantiens autem Josaba filia regis Joram, soror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata est eum de medio filiorum regis, qui interficiebantur, et nutricem ejus, de trichinio: et abscondit eum a facie Athaliæ, ut non interficeretur. 3. Eratque cum ea sex annis clam in domo Domini: porro Athalia regnavit super terram. 4. Anno autem septimo misit Joiada, et assumens centuriones et milites, introduxit ad se in templum Domini, pepigitque eum eis fœdus: et adjurans eos in domo Domini ostendit eis filium regis: 5. et præcepit illis, dicens: Iste est sermo, quem facere debetis: 6. Tertia pars vestrum introeat sabbato, et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur: et tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: et custodietis excubias domus Messa. 7. Duæ vero partes et vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem. 8. Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septium templi, interficiatur: eritisque cum rege introeunte et egrediente. 9. Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Joiada sacerdos: et assumens singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbatum, cum his qui egrediebantur sabbato, venerunt ad Joiadam sacerdotem. 10. Qui dedit eis hastas, et arma regis David, quæ erant in domo Domini. 11. Et steterunt singuli habentes arma in manu sua, a parte templi dextera, usque ad partem sinistram altaris et ædis, circum regem. 12. Produxitque filium regis, et posuit super eum diademam, et testimonium: feceruntque eum regem, et unxerunt: et plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex. 13. Audivit autem Athalia vocem populi currentis: et ingressa ad turbas in templum Domini, 14. vidit regem stantem super tribunal juxta morem, et cantores, et tubas prope eum, omnemque populum terræ lætantem, et caudentem tubis: et scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjunctio, conjunctio. 15. Præcepit autem Joiada centurionibus, qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini. 16. Imposueruntque ei manus, et impeerunt eam per viam introitus eorum, juxta palatium, et interfecta est ibi. 17. Pepigit ergo Joiada fœdus inter Dominum, et inter regem, et inter populum, ut esset populus Domini, et inter regem et populum. 18. Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, et destruxerunt aras ejus, et imagines contriverunt valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et posuit sacerdos custodias in domo Domini. 19. Tulitque centuriones, et Cerethi et Pheleti legiones, et omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: et venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. 20. Lætatusque est omnis populus terræ, et civitas conquievit: Athalia autem occisa est gladio in domo regis. 21. Septemque annorum erat Joas, cum regnare cepisset.

1. **ATHALIA VERO MATER OCHOZIE, VIDENS MORTUUM FILIUM SUUM (Ochoziam occisum a Jehu, cap. ix, vers. 27.), SURREXIT (erexit se), ET INTERFECIT OMNEM SEMEN REGIUM,** — scilicet omnes Ochoziæ regis filiosque sui filios, ideoque nepotes suos cæterosque ex regibus prognatos. « Athalia » imple filia fuit impii Achab et Jezabelis, Lupta Jorana filio Josaphat regi Juda, ex eoque genuit Ocho-

fiat: quare videns Ochoziam filium suum occisum a Jehu, invasit regnum, et omnes filios regis, quorum ipsa erat avia, interfecit. Mira fuit et Barbara hæc ejus feritas et impietas, qua quasi altera Medea (cujus tragediam vide apud Senecam) suos filios, id est nepotes jugulavit. Fecit hoc partim ex rabie et furia, partim ambitione, ut sola nomine proprio, non quasi avia et tutrix nepotum, libere regnaret; partim ex invidia, ut eversa familia Achab et Jezabelis, quorum ipsa erat filia, everteret pariter domum Davidis, cui ipsa peccatam et propagationem regni videbat. Ita Josephus. Addit Theodoretus: «Athalia, inquit, impia et tyrannica voluit omne genus Davidis, tanquam pium, radicibus extinguere, ut arrepto imperio populum suum impietatem doceret.» Addunt alii, ut se totis regni viribus armaret contra Jehu, qui domum Achab everterat, ejusque eversionem, bellum vel necem Jehu inferendo, ulcisceretur. Athaliae similis fuit Draconia impia et idololatra mater S. Wenceslai regis Bohemie et martyris, que fratrem ejus Boleslaum in Wenceslai necem impulit; sed castigavit eam Deus: nam vivam terram absorpsit, ut fatus est Aeneas Sylvio et alii enarravi, Gen. cap. iv.

Sub Athalia floruit Lycurgus, qui paulo post ex Minis legibus, quas ille Cretensis dederat, alisque, leges dedit Lacedæmonis; floruit enim Lycurgus ante Solonem et Draconem circa annum a capta Troja 290, ante Romam conditam anno 130, ante Olympiades anno 125, ante Christum anno 900, ait ex Clemente et Eusebio Salianus anno mundi 3153.

2. FOLLENS AUTEM JOSABA FILIA REGIS JORAM, SOROR OCHOZIE, JOAS FILIUM OCHOZIE, FERATA EST EUM, etc., ET ASCONdit eum a facie ATHALIE, ET NON INTERFICERETUR. — Josephus, lib. IX *Antiq.* cap. vii, asserit Josabam fuisse uxorem Joiade Pontificis, ideoque Joiadam quasi avunculum Joas, et quasi Pontificem eum in regnum restituisse. Errat ergo Philo, vel potius Pseudo-Philo in brevuario temporum, quem secuti sunt Joannes Annius et Joannes Lucidus, dicens, in Ochozia defecisse stirpem Salomonis, quotquot enim eum sequuntur, descendere ex Nathan non ex Salomone; nam discretus Joas hic vocatur filius Ochoziam, qui ex Salomone, non ex Nathan descendit. Frivolum ergo est quod hinc addunt, ideoque Joas, Amasiam et Ochoziam omitti in genealogia Christi, *Matth.* i, quod in Ochozia defecerit stirps Salomonis.

6. TERTIA PARS VESTRUM INTROEAT SABBATO (domum Domini sive templum), ET OBSERVET CUSTODIAS DONUS REGIS. — Id est custodiat portam templi vergentem ad regium. Ita Abulensis, Cajetanus et alii. *Matth.* i, ubi Joiada milites in tres partes, ut tria loca recessaria ad novi regis tutelam, et ad Athaliae comprehensionem custodirent. Porro militem horum imperium partem Joiada assumpsit ex Levitis, quibus ipse praeerat quasi Pontifex, ut

conjuratio foret sacerdotum et tutor; si enim sacculares assumpsisset, utique id statim rescivisset Athalia, inquit oppressisset. Hinc et sabbato designat Levitas, qui vice sua hebdomadaria perfuncti, de more domum suam erant redituri, ut majorem ex eis militem numerum conflaret. Hinc quoque Centuriones quinque assumpsit ex Levitis, qui reliquos Levitas per urbes Juda sparsos ad se congregarent, nimirum Azariam filium Jeroham, Ismael filium Johanan, Azariam filium Obed, Maasiam filium Adaia, et Elisaphat filium Zechri, ut dicitur II *Paral.* xxiii, 4. Porro Levite hi sine armis veniebant ad templum, quasi in eo ministraturi: sed Joiada Pontifex ibidem dabat eis hastas, lanceas, clypeos et peltas, ut ibidem dicitur vers. 9 et hic 10.

6. ET TERTIA PARS SIT AD PORTAM, QUE EST POSITUM HABITACULUM SCUTARIORUM. — Hæc est porta, qua a domo Domini sive a templo descendebatur in regium, ut patet, vers. 3, quæ II *Paral.* xxiii, 20, vocatur «superior.»

7. HÆC VERO PARTES R. VOVIS, OMNES EGREDIENTES SABBATO, CUSTODIANT EXCURIAS DONUS DOMINI CIRCA REGEM. — Nota, singulis sabbatis ministros, puta sacerdotes et Levitas, in templo ad ministrandum mutari solitos, ut per hebdomadas successive singuli sua vice ministrarent, juxta ordinem a Davide prescriptum I *Paral.* xxiv, 3 et seq., utroque ergo, hoc est utriusque septimane, scilicet unius finientis, et alterius inchoantis ministros detinuit Joiada, et novos quidem ingredienti ad ministerium templi, in tres partes sive classes divisit, singulisque portam unam custodiendam demandavit, veteres vero sive egredientes, in duas partes distribuit, quas novum regem Joas puerum custodirent, ut hoc versu dicitur. Ita Abulensis.

8. SI QUIS AUTEM INGRESSUS FUERIT SEPTUM TEMPLI, INTERFIAT. — Arctissime enim hic servanda erat disciplina militaris custodie, ne vel ordines turba affluente turbarentur, vel Athalia milites sive ministros suos immitteret, qui puerum regem intericerent, aut occiderent.

12. PRODUXITQUE FILIUM REGIS, ET POSUIT SUPER EUM DIADEMA (copodavit enim in regem), ET TESTIMONIUM. — Pro diadema Hebraice est *קָרוֹן נֶזֶר*, pro quo Septuaginta vertunt *ἐπιφάνεια*, id est *sanctificationem*, per quam Theodoretus intelligit *chrismata*; verum de chrismate et unctione Joas paulo post sequitur, ac *nezor* significat diadema, sive coronam regiam, quam Septuaginta vocant *sanctificationem*, quia illa in sancto templo asservabatur, ut regi fidei Israelis, quasi a deo electo et sanctificato imponeretur. Ita Abulensis. Per *testimonium* Pagninus et Vatablus intelligunt vestem regiam, puta purpuream sive paludamentum purpureum. Melius alii accipiunt Deuteronomium: hoc enim regi novo dari jussisset Deus *Deuteronom.* xvii, 18 et 19, ut rex ex eo disceret officii sui esse et Deum pie colere, et subditos benevole tractare parentis regere. Ita Abulensis, Cajetanus et alii.

no S. Hieronymus in lib. II *Paral.* id ita esse patet ex II *Paral.* xxiii, 41, ubi sic clare explicatur: «Dederunt, inquit, in manu ejus tenendam lectionem.» Hæc enim ceremonia in auguratione regis erat prescripta a Deo *Deuter.* xvii. Lex enim, sive Deuteronomium (id est secunda lex, hoc est legis repetitio facta a Moysse in Deuteronomium), vocatur «testimonium,» scilicet voluntatis divinae, quia in ea edicebat et protestabatur Deus, quid ab Hebraeis vellet fieri. Hæc omnia jure egit Joiada, tum quia avunculus erat pueri Joas cui regnum debebatur, ideoque quasi ejus tutor, curare debebat ut illud ab Athalia, quæ invaserat, auferretur, et Joas regi restitueretur, ac vice Joas sui pupilli illud administrare tenebatur; tum quia erat Pontifex, ad quem deficiente rege vel principe spectabat cura uti Synagoga, sic et Republicæ, itaque illius erat curare, ut Athalia hostis Israelis, quæ Republicam simul et religionem evertebat, a regno amoveretur, et alius princeps sive rex, cui illud jure competeat, crearetur, qui utramque conservaret et promoveret.

14. FORULUM TERRÆ, — id est plebem, hæc enim vilis est, et in terram quasi abjecta, ac in terrena profectio.

16. ET INFERERUNT EAM, — id est impactis manibus vi extraxerunt eam extra templum, ut foris eam occiderent, ne templum cæde et sanguine tam impie mulieris polluerent.

19. CERETHI ET PHELETHI, — quoniam hi fuerunt

dixi lib. II, cap. viii. Hebraice est *duces et cursores*, id est milites expeditionis, uti sunt velites. Noster nominavit, *Cerethi et Phelethi*, quia hi erant pretoriarum et fortissimè milites, qui in hoc facinore maxime erant necessari.

20. OCCISA EST GLADIO IN DOMO REGIS, — id est juxta domum, sive palatium regis, ut dictum est vers. 16. Congruè ibi cæditur, ubi peccatam; invaserat enim palatium et regnum. Quare verum non est quod ait Josephus, lib. IX, cap. vii. Athalam protractam fuisse ad torrentem Cedron, ibique occisam; fieri tamen potuit, ut cadaver occise in torrentem Cedron projiceretur.

Athaliae et Jezabeli similis in impietate æque ac Numinis vindicta tempore S. Gregorii Magni Pontificis fuit Brunichildis multorum regum Francie mater et avia. Hæc enim ut perpetuo regnaret, ac regina moreretur, Theodoricum regem, cuius ipsa erat avia, concubinarum amoribus implexum detinebat, ideoque S. Columbanum cum rediguentem Gallia expulsi ac Desiderium Viennensem et Delphinum Lugdunensem Episcopos occidit, atque decem reges sua opera et consilio eximit; sed tandem a Clothario rege capta, ac camelis primo imposita et circumducta ludibrium fuit toti populo, deinde indomiti equi candie per capillos alligata, raptaque, calcibus equi dispersum fuit ejus cerebrum, reliqua vero membra per aspera saxa, sentes et rupes protracta, discerpta fuere, ut ex Aimoino narrat Baronius anno Christi 612.

CAPUT DUODECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Joas rex restaurat templum, mox, vers. 18, redimit bellum et excedium Jerosolyma auro tam sacro quam profano misso ad Hazael bellum molientem. Denique, vers. 20, a servis suis occiditur.

1. Anno septimo Jehu, regnavit Joas: et quadraginta annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sebia de Bersabee. 2. Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Joiada sacerdos. 3. Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, et adolebat in excelsis incensum. 4. Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini a prætereuntibus, quæ offertur pro pretio anime, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini: 5. accipiant illam sacerdotes juxta ordinem suum, et instaurant sartatecta domus, si quid necessarium viderint instauratione. 6. Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas non instauraverunt sacerdotes sartatecta templi. 7. Vocavitque rex Joas Joiadam pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sartatecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. 8. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et instaurare sartatecta domus. 9. Et tulit Joiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini. 10. Quamque viderent

nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, et pontifex, effundebantque, et numerabant pecuniam, quae inveniebatur in domo Domini: 11. et dabant eam juxta numerum atque mensuram, in manu eorum qui praeerant cœmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabricis lignorum, et in cœmentariis iis, qui operabantur in domo Domini, 12. et sartatecta faciebant: et in iis, qui cœdebant saxa, et ut emerent ligna, et lapides, qui excidebantur, ita ut impleteret instauratio domus Domini, in universis quae indigebant expensa ad muniendam domum. 13. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydræ templi Domini, et fuscinule, et thuribula, et tabæ, et omne vas aureum et argenteum, de pecunia quæ inferebatur in templum Domini, 14. iis enim qui faciebant opus, dabatur ut instauraretur templum Domini: 15. et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam. 16. Pecuniam vero pro delicto, et pecuniam pro peccatis, non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat. 17. Tunc ascendit Hazael rex Syriæ, et pugnabat contra Geth, cepitque eam: et direxerit aciem suam ut ascenderet in Jerusalem. 18. Quam ob rem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat et Joram et Ochozias, patres ejus reges Juda, et quæ ipse obtulerat: et universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, et in palatio regis: misitque Hazael regi Syriæ, et recessit ab Jerusalem. 19. Reliqua autem sermonum Joas, et universa quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? 20. Surrexerunt autem servi ejus, et conjuraverunt inter se, percusseruntque Joas in domo Mello in descensu Sella. 21. Josachar namque filius Semaath, et Jozabad filius Somer, servi ejus, percusserunt eum, et mortuus est: et sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David, regnavitque Amasias filius ejus pro eo.

3. VERUMTAMEN EXCELSA NON ABSTULIT. — timore populi in illa propensio, ne ille seditionem moveret. Vide quæ de excelsis dixi superius, III Reg. III, 2.

4. OMNEM PECUNIAM SANCTORUM. — id est sanctificatorum, sive consecratorum; q. d. omnem pecuniam Deo oblatam et consecratam accipiant sacerdotes, etc.

A PRÆTEREUNTIBUS. — Hebraice, a transeuntibus, scilicet in numerum et censum, id est ab omni qui numeratur, solvitque censum. Ad hunc enim tenebantur soli illi qui attingerant vel excoesserant annum vigesimum, Exodi xxx, 14.

QUE OFFERTUR PRO PRETIO ANIMÆ. — id est pro censu suo. Jusserat enim Deus, ut quisque Hebræus in censu pro capite suo solveret dimidium siclum, id est duos Julios sive duos regales. Hoc «pretium» vocatur «animæ», id est vite sive hominis viventis, tum quia Hebræi qui tolli erant Deo dicati, hoc pretio quasi vitam ab eo redimebant; tum quia solvendo hoc pretium, a Deo tacite postulabant et impetrabant, ut Deus eis vitam protogeret, eamque faceret longam, sanam et prosperam, ut dixi Exodi xxx, 12.

5. ET INSTAURENT SARTATECTA DOMUS. — Dei, scilicet templi, ut scilicet restaurarent quæ longitudine temporis vetustate consumpta, corrosa et ruinosæ sunt, quæque Athalia demolita est et abstulit. Nam ut dicitur II Paral. xxiv, 7: «Athalia impiæ, mater, et filii ejus destruxerunt domum Dei, et de universis quæ sanctificata fuerant in templo Dei obraverunt famam Bealim.»

7. QUARE SARTATECTA NON INSTAURATIS TEMPLI? — Dupliciter peccabant sacerdotes: primo, quod negligentes essent in exigenda pecunia pro censu debita templo ex lege Exodi xxx, 12; secundo, quod eam non in sartatecta templi, sed in alios ac subinde in privatos et proprios usus expendebant. Quare jure cum eis expostulavit rex Joas, eisque hoc colligendæ et servandæ pecunie pro templi fabrica officium abstulit, eosque pecuniam in gazophylacium inferre præcepit, vers. 9.

8. PROHIBITIQUE SUNT SACERDOTES. — non inviti sed volentes et consentientes. Unde pro «prohibiti sunt» Hebraice est וְנִן יֵאוּ, id est consenserunt, voluerunt, annuerunt. Chaldaice, contenti fuerunt, quia, ut ait Josephus, sciebant multos a populo esse difficiles ad solvendum censum, ac neminem libenter argentum erogare.

13. VERUMTAMEN NON FIERANT EX EADEM PECUNIA HYDRÆ TEMPLI DOMINI, ET FUSCINULÆ, ET THURIBULÆ, etc. — quamdiu scilicet durabat restauratio templi: hæc enim utpote magis necessaria præire debebat; quæ peracta reliquum pecunie expensum est in hydras, aliaque vasa templi, ut patet II Paral. xxiv. Ita Abulensis, Cajetanus et alii.

15. ET NON FIEBAT RATIO, etc. (q. d. non exigebatur ratio et computus a receptoribus pecunie, quia sciebant omnes quod) IN FIDE TRACTABANT EAM, — quod scilicet omnia expendebant in fabricam templi, et nihil in proprios usus decerpent. Ita Chaldaeus, Vatablus et alii.

16. PECUNIAM VERO PRO DELICTO, ET PECUNIAM

PRO PECCATIS, NON INFEREbant IN TEMPLUM DOMINI, QUIA SACERDOTUM ERAT. — Vatablus, pecunia quæ supererat empti victimæ pro delicto vel peccatis, non inferebatur in ædem Domini, quod sacerdotum esset.

Qui enim longe a templo habitabant, non victimam, sed pecuniam mittebant ad unum e sacerdotibus, qui victimam emebat, et quod reliquum erat pecunie empti victimæ, id cœdebant in utilitatem sacerdotum. Ita Vatablus. Abulensis vero sic explicat, quasi hic agatur de delicto et peccato contra sacerdotem admissio, ut si quis abstulisset id quod de victimis ad sacerdotem pertineret; tunc enim præter illatum damnum, et victimam pro illo peccato, quintam etiam partem insuper in pecunia debuit offerre sacerdoti. Audi legem Levit. v, 15: «Anima si prævaricatus ceremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata peccaverit, offerret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii: ipsumque quod intulit damnum restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti.» Idem de delicto sancti Num. v, 6. Quid intersit inter «delictum» et «peccatum» dixi Levit. vii, 1.

17. TUNC ASCENDIT HAZAEL REX SYRIÆ, etc., ET DIREXIT FACIEM SUAM, UT ASCENDERET IN JERUSALEM. — Quia Deus per Hazael castigare volebat Joas regem, qui post mortem Joiadæ depravatus a consiliaris Athaliæ, deflexit ad idola, ideoque occidit Zachariam filium Joiadæ, eo quod eum de idololatria argueret. Atque ob hanc eandem sacrilegam Joas ipse cæsus est a famulis suis, et regia sepultura caruit; quæ omnia fuse narrantur in

Paral. xxv. Porro ad hanc idololatriarum castigationem peragendam, jussisset Deus Eliæ, ut Hazael ungeret in regem Syriæ, III Reg. cap. xix, vers. 16.

18. QUAM OB REM TULIT JOAS REX JUDA OMNIA SANCTIFICATA, QUÆ CONSECRAVERT JOSAPHAT, etc. ET UNIVERSUM ARGENTUM, QUOD INVENIRI POTUIT IN THESAURIS TEMPLI DOMINI, ET IN PALATIO REGIS: MISITQUE HAZAEL REGI SYRIÆ, ET RECESSIT AB JERUSALEM. — Ab hoc exemplo colligi ait Cajetanus, quod pecunia et thesauri Ecclesiarum licite impenduntur pro redimenda vexatione populi, qualis erat hic obsidio Jerusalem; simul tamen cum toto thesauro regio. Iniquum enim esset inchoare lytrum ab expilatione Ecclesiarum: sed ubi publicus regiusque thesaurus non sufficit, Ecclesiarum opes subvenire et supplere debent. Hæc Cajetanus. Audi S. Ambrosium, lib. II Offic. cap. xxviii, tres casus recensentem, in quibus licet vasa sacra in laicos usus convertere: «Sane si quis in sua derivat emolumenta, crimen est; sin vero pauperibus erogat, captivum redimit, misericordia est. Nemo enim potest dicere, cur pauper vivit? nemo potest queri, quia captivi redempti sunt; nemo potest accusare, quia templum Dei edificatum est; nemo potest indignari, quia humanitas fidelium relictis spatia laxata sunt; nemo potest dolere, quia in sepulchris Christianorum requies defunctorum est. In his tribus generibus vasa Ecclesiæ etiam minuta confringere, conficere, vendere licet.» Quæ S. Ambrosii verba transcripta sunt in jus Canonicum, exstantque XII, Quæst. II, cap. aurum, § nemo potest.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Reverent in Israël successivo Joachaz, Joas et Jeroboam, vers. 14, moriens Eliseus victoriam triplicem contra Syros regi Joas promittit, ac vers. 21, jam mortuus mortuum contactu ossium suorum suscitavit. Denique, vers. 24, moritur Hazael, cui succedit Benadad filius, quem tertio pugnando vincit Joas juxta oraculum Elisei.

1. Anno vigesimo tertio Joas filii Ochozias regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem et septem annis. 2. Et fecit malum coram Domino, secutusque est peccata Jeroboam filii Nabath, qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis. 3. Iratusque est furor Domini contra Israel, et tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, et in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus. 4. Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, et audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriæ: 5. et dedit Dominus salvatorem Israeli, et liberatus est de manu regis Syriæ, habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudistertius. 6. Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem et lucus permansit in Samaria. 7. Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta equites, et decem currus, et decem millia peditum: interfecerat enim sos rex Syriæ, et redegerat quasi

pulverem in tritura area. 8. Reliqua autem sermonum Joachaz, et universa quae fecit, et fortitudo ejus, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 9. Dormivitque Joachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo. 10. Anno trigesimo septimo Joas regis Juda, regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria sedecim annis, 11. et fecit quod malum est in conspectu Domini, non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabath, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit. 12. Reliqua autem sermonum Joas, et universa quae fecit, et fortitudo ejus, quomodo pugnavit contra Amasiam regem Juda, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 13. Et dormivit Joas cum patribus suis: Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel. 14. Eliseus amicum agrotabat infirmitate, qua et mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus. 15. Et ait illi Eliseus: Affer arcum, et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum, et sagittas, 16. dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Eliseus manus suas manibus regis, 17. Et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Eliseus: Jace sagittam. Et jecit. Et ait Eliseus: Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam; percuties Syriam in Aphec, donec consumas eam. 18. Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tollisset, rursus dixit ei: Percute jaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, et stetit, 19. iratus est vir Dei contra eum, et ait: Si percussisses quinque, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam. 20. Mortuus est ergo Eliseus, et sepelierunt eum. Latroneuli autem de Moab venerunt in terram in ipso anno. 21. Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latroneulos, et projecerunt cadaver in sepulchro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, et stetit super pedes suos. 22. Igitur Hazael rex Syriae afflixit Israel cunctis diebus Joachaz, 23. et miseratus est Dominus eorum, et reversus est ad eos propter pactum suum, quod habebat cum Abraham, et Isaac, et Jacob: et noluit disperdere eos, neque projicere penitus, usque in praesens tempus. 24. Mortuus est autem Hazael rex Syriae, et regnavit Benadad filius ejus pro eo. 25. Porro Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure praelii, tribus vicibus percussit eum Joas, et reddidit civitates Israel.

4. ANNO VIGESIMO TERTIO JOAS FILII OCHOZIE REGIS JUDA, REGNAVIT JOACHAZ FILIUS JEHU SUPER ISRAEL. — Tempore Joas regis Juda, scilicet anno regni ejus decimo conditum esse Carthagine Romae gentem a Didone, quae ex Tyro, regnante Pygmalione, navigavit in Africam, eamque condidit, tradit Josephus ex Tyriorum annalibus libro I *Contra Apionem*, quem sequuntur Toriiellus, Gordonus, Sallianus, Scaliger, licet alii alio tempore conditam volent. Sunt enim ea de re variae variorum sententiae. Juxta hanc sententiam Carthago condita est centum et triginta annis ante Romam. Rursus anno decimo quarto Joas, Lycurgus leges dedit Spartanis, quae Gentiles celebrant, sed Christianis legibus longe sunt inferiores; nam et mulieribus luxuriose vivere, et adulterari, atque pueris et adolescentibus furari permittunt, ut scilicet fiant callidi, utique quisque rem suam diligentius custodiat. Quare eas improbat, culpataque Aristoteles, lib. II *De Repub.* cap. ix. Eodem anno 14 Joas, coeperant certamina Olympi-

ca, indeque nominatae et computatae Olympiades, instituta vel potius insaurate ab Iphitro rege Elidis, qui Lycurgo fuit coevus; ut ex Plutarcho in Lycurgo, Aristotele et Pausania docet Sallianus. Nomina tamen victorum in Olympiis cepta fuisse describi post 27 Olympiades, nimirum Olympiade 28, in qua primus victor describitur Corebus: quare communiter ab hac Olympiadenumerantur Olympiades, ac vigesima vocatur prima, quae juxta computum Salliani incidit in annum Joatham regis Juda primum, qui fuit annus mundi 3278, ante Christum 775, licet alii aliter hos annos assignent; nusquam enim major sententiarum diversitas, quam in chronologia.

5. ET DEDIT DOMINUS SALVATOREM ISRAEL. — Quis hic salvator? Aliqui censent fuisse Angelum presidem et tutelarem Israelis, qui pro eo contra Syros pugnavit et vicerit, ut pugnavit Angelus pro Ezechia contra Sennacherib, occidens 185 millia Assyriorum. Alii volunt fuisse hominem et duem certam a Deo missum, sed in Scriptura innomi-

natum, ideoque nobis incognitum et incertum. Melius alii censent fuisse Eliseum. Ita Cajetanus. Aut certe Joas regem Israel ab Eliseo confortatum, qui tertio Syros superavit, ut sequitur. Quare toto tempore Joachaz afflictus fuit Israel a Syris, ut dicitur vers. 22. Post Joachaz vero succedens Joas Syros depressit, et Israel libertatem restituit. Unde Joachaz orans Deum pro salute Israelis, eum impetravit pro tempore regni, non sui sed filii sui Joas. Ita Abulensis.

7. ET NON SUNT DERELICTI JOACHAZ DE POPULO NISI QUINQUAGINTA EQUITES. — Hic versus confirmat id quod jam dixi: quare connectendus est cum vers. 3, et ponendus ante versum 4, ubi per hyperbaton interijctur deprecatio Joachaz, ejusque exaudito, ac promissio liberationis faciendae per Joas. Ita Sanchez.

ET REDDERAT QUASI PULVEREM IN TRITURA AREAE, — id est Hazael comminuit et contrivit Israelitas, sicut comminuit et conterit solet gluma et pulvis in area. Ita Abulensis.

8. ET FORTITUDO EJUS, — Joachaz licet victus ab Hazaele, utpote potentior, fortiter tamen in praelii se gessit, et defendit se quoad potuit.

14. ELISEUS AUTEM AGROTABAT INFIRMITATE QUAE ET MORTUUS EST: DESCENDITQUE AD EUM REX ISRAEL (JOAS), ET FLEBAT CORAM EO, DICEBATQUE: PATER MI, CURRUS ISRAEL ET AURIGA EJUS: — *g. d. Tu, o Elisee, meus et Israelis es pater, utpote qui me meumque regnum magis defendebas, quam magna equitum et currum multitudo; tu ergo vivens quasi auriga, aurigabas et regebas regnum Israel; nunc te moriente, quis me meoque contra Hazael et Syros defendet? Idem suclamabat Eliseus Elias dum in oculum raperetur, cap. II, vers. 12; vide ibi dicta.*

16. DIXIT AD REGEM ISRAEL: PONE MANUM TUAM SUPER ARCUM. ET CUM POSUISSET ILLE MANUM SUAM, SUPERPOSUIT (PERPERAM REGIA LEGUNT *supposuit*) ELISEUS MANUS SUAS MANIBUS REGIS, — ut significaret suum illi auxilium affuturum, etiamsi absentis, imo vita functi: Deum enim propter merita sua ei daturum victoriam; ac se in limbo pro ea Deum oraturum certoque impetraturum. Post mortem ergo viva erat vis et virtus Elisei, ac mira quae solebat dum viveret, etiam mortuus operabatur. Ita Abulensis, Cajetanus et alii. Unde discant haeretici Sanctos, praesertim post Christum in caelo regnantes per Deum esse potentes, ut nobis eos invocantibus optulari possint, et velint.

Dixit hic principes et ceteri hominum, quantum sanctorum virorum oratio merita prosint, ac nisi ipsi manus suas manibus et operibus nostris opponant, frustra nos laborare.

Tropologie, Doctor ori predicationis admoveat manum operationis bonae, ut quod docet verbo, doceat primus exemplo. Sic effeax erit praedictio, et auditoribus persuasabit quod praedicat. Ita Angelomus et Eucherius.

17. APERI FENESTRAM ORIENTALEM (UT JACIAS SA-

gittam victricem contra Syros, qui Israeli sunt ad Orientem). CUMQUE APERUISSET, DIXIT ELISEUS: JACE SAGITTAM; ET JECIT, ET AIT ELISEUS: SAGITTA SALUTIS DOMINI, ET SAGITTA SALUTIS CONTRA SYRIAM, — *g. d. Oro Deum ut tuas tuorumque militum sagittas (quas haec mea sagitta ejusque jactu represento) et arma, pugna et praelia secundet, dirigat et roboret, ut Syros feriant, maerent et subjaceant; nec tantum id oro, sed idipsum ut propheta ex ore Dei tibi praenuntio, et de Syris victoriam promitto, unde subdit:*

PERCUTESQUE SYRIAM IN APHEC. — Alludit ad veterum ritum, qui bellum hostibus denuntiabant, et praellum inchoabant jacta in terram hostilem sagitta vel telo, ut fecerant Romani, teste Servio in illud Turni apud Virgilium, IX *Aeneidos*:

En, ait, et jaculum intorques emittit in auras Principium pugnae.

Idem fecere Graeci; unde mox ut Persidem attingit « primus Alexander (Magnus), jaculum velut in terram hostilem jecit, » ait Justinus, lib. II. Vide Gellium, lib. XVI, cap. xiv, et Alexandrum ab Alexandria, lib. IV *Genial.* cap. III.

Tropologie Angelomus; « Cum exemplis suis, inquit, Dominus actiones Doctorum dirigat et confortat, orientalem fenestram aperire mandat, et jacere sagittam, quae lumine scientiae et verae doctrinae, suos hortatur primum illustrari, et sicut jacula verborum mittere. » Et paulo post: « Sagitta salutis Domini, et sagitta salutis contra Syriam; percutiesque Syriam in Aphec, donec consumas eam. Sagitta ergo salutis Domini, est praedictio sancta, cum decenter exhibetur et spiritualium hostium certissima interfectio, si perseveranter agitur. Nec fas est ut aliquando dispensator verbis Dei segnitior torpeat, cui jussum est ut gregis Domini curam habeat; quia multum obest devolis auditoribus, si inertia praevalet doctoribus. Dicit enim Propheta: Glana, ne cesses. » Sic et Eucherius.

IN APHEC. — Aphec urbs erat in tribu Issachar hostium clade celebris; nam regem Aphee Josue occidit: « In hac Philisthei posuerunt castra, pugnatu contra Israel, postea contra Saul, ibidem etiam Syri pugnaverunt contra Achab regem Israel, quando dixerunt: Dii montium scilicet illorum, pugnemus contra eos in vallibus et campistris, et oblinebimus eos; ubi et Benadad rex Syriae victus est, » ait Adrichomius.

DONEC CONSUMAS EAM, — subaudi nisi tu impedias, uti factum est. Nam Joas, ter tantum percutiens terram, ter tantum percussit Syros, qui utique saepius et ad consumptionem eos delevisset, si saepius terram percussisset, et, ut patet versu 19.

19. SI PERCUSSISSES QUINQUES, AUT SEXIES, AUT SEPTIES, PERCUSSISSES SYRIAM USQUE AD CONSUMPTIONEM. — Illa erat voluntas et decretum Dei qui ita libere dispoerat et decreverat, ut Joas toties

percuteret Syriam, quoties percussisset terram; quod decretum Dei sciebat Eliseus, sed jussu Dei noluit indicare regi Joas, ut illius permitteretur arbitrio toties percutere quoties vellet, terram. Si enim Joas scivisset decretum Dei, utique sagittis terram sagitta percussisset.

Simili modo victoriam Josue contra Amalec Deus allegavit extensioni manuum et orationi Moysis, *Exodi* xvii, 11; et ejusdem Josue victoriam contra Chananaeos allegavit elevationi clypei Josue, cap. viii, 18. Porro quod Joas ter tantum percussisset terram, ideoque ter tantum Syros percussisset, ejus peccatis et cultura vitulorum attribuit Abulensis. Mirum enim fuit et indignum regem, toties monitum ab Eliseo, ejusque miracula cernentem, imo victorias contra Syros Dei ope nasci centem, non reliquisse cultum vitulorum, ac ad veri Dei sibi tam benefici venerationem se totum transulisse. Verisimile est eum coluisse Deum verum, quem per Eliseum agnoverat, et simul Deos patrios, scilicet vitulos aureos Jeroboam. Utrosque enim coluit pater ejus Joachas, ut patet vers. 4 et 6. Hinc in eum quique similes reges Israel detonans Deus per Osee cap. i, 2, ait: « Divisum est cor eorum, nunc interibunt. »

20. MORTUUS EST ERGO ELISEUS, ET SEPULIERUNT EUM. — Mortuus affuisse Joas regem, ac filios prophetarum discipulos suos jam per totum Israelum propagatos, ultimamque ab eo sanctitatis et religiosae vite monita accepisse non est dubium. Affuisse quoque Amos prophetam, Amasiae regis fratrem et Isaie patrem, asserunt Hebraei in Seder Olam. Prophetavit Eliseus circiter 66 annos sub sex regibus Israel, scilicet sub Achab, Ochozia, Joram, Jehu, Joachas et Joas. Vixit centum annis et amplius, in religiosa disciplina octoginta, mortuusque est anno mundi 2304, ait Sallianus, Ama-

sie regis Juda anno octavo, Joas regis Israel anno decimo, ante Christum anno 849. ascriptus est catalogo Sanctorum in Martyrologio Romano die 14 Junii, ubi sic legitur: « Samariae in Palestina S. Elisei prophetae, cujus sepulchrum demonum perhorrescere scribit S. Hieronymus. » Audi S. Hieronymum scribentem in principiano Abdiae prophetae: « Abdiae sepulchrum cum Mausoleo Elisei, et Joannis Baptistae in Sebaste venerationi habetur, quae olim Samaria. » Idem in epitaphio Paulae addit; illic variis demones rugire cruciatibus, et ante sepulchra sanctorum ululare homines more luporum, fremere more leonum, sibilare instar serpentum, mugire boatu taurorum. Refert Caedrenus in Leone magno Imperatore Elisei reliquias Alexandriam translatas fuisse.

Hinc Julianus apostata, ossa Elisei et Baptistae cum brutorum ossibus commiscens, exurere voluit, ut habet S. Artemii vita apud Lipomanum.

Elogia Elisei vide *Eccli.* xlviii, 13: « In Eliseo, ait, completus est spiritus ejus (Eliae), in diebus suis non perlimiit principem, et in potentia nemo vicit illum; » vide ibi dicta. Denique Eliseo in prophetia mox successit Osee, qui sub Ozia filio Amasiae regis Juda prophetavit, Isaias, Amos, Jonas, caeterique prophetae majores et minores.

21. QUOD CUM TETIGISSET OSSA ELISEI, REVIXIT MONO: — Mira Elisei virtus et sanctitas quod mortuus mortuum ad vitam suscitavit. Fuit ipse haec in re typus Christi, cujus in cruce mortui gratia et meritorum contactu omnes resurgemus. Ita Angelomus, Eucherius et alii. Hinc Eliseo Ecclesiasticus hoc dat elogium, cap. xlviii, 14: « Et mortuum prophetavit corpus ejus. Prophetavit, » id est miraculum fecit suscitandum mortuum. Miracula enim erant opera Prophetarum, id est, virorum et Doctorum sanctorum Israelis.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Gesta Amasiae filii Joas regis Juda, ac bellum ejus cum Joas rege Israel in quo Amasias victus captusque est, ac Jerusalem spoliata: qui tandem a suis occisus filium reliquit successorem Azariam, sicut Joas regis Israel successit filius Jeroboam, et huic filius Zacharias.

1. In anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel, regnavit Amasias filius Joas regis Juda. 2. Viginti quinque annorum erat, cum regnare coepisset: viginti autem et novem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. 3. Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quae fecit Joas pater suus, fecit: 4. nisi hoc tantum, quod excelsa non abstulit; adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis. 5. Cumque obtinisset regnum, percussit servos suos, qui interfecerant regem patrem suum. 6. Filios autem eorum qui occiderant, non occidit, juxta quod scriptum

est in libro legis Moysi, sicut praecipit Dominus, dicens: Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus; sed unusquisque in peccato suo morietur. 7. Ipse percussit Edom in valle Salinarum decem millia, et apprehendit petram in prelio, vocavitque nomen ejus Jectehel usque in praesentem diem. 8. Tunc misit Amasias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Israel, dicens: Veni, et videamus nos. 9. Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda, dicens: Carduus Libani misit ad cedrum quae est in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestiae saltus quae sunt in Libano, et conculcaverunt carduum. 10. Percutiens invaluit super Edom, et sublevavit te cor tuum; contentus esto gloria, et sede in domo tua; quare provocas malum, ut cadas tu et Judas tecum? 11. Et non acquievit Amasias: ascenditque Joas rex Israel, et viderunt se, ipse et Amasias rex Juda, in Bethsames oppido Juda. 12. Percussusque est Juda coram Israel, et fugerunt unusquisque in tabernacula sua: 13. Amasiam vero regem Juda, filium Joas filii Ochozia, cepit Joas rex Israel in Bethsames, et adduxit eum in Jerusalem; et interrupit murum Jerusalem, a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis. 14. Tulitque omne aurum et argentum, et universa vasa quae inventa sunt in domo Domini, et in thesauris regis, et obsides, et reversus est in Samariam. 15. Reliqua autem verborum Joas quae fecit, et fortitudo ejus qua pugnavit contra Amasiam regem Juda, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 16. Dormivitque Joas cum patribus suis, et sepultus est in Samaria cum regibus Israel: et regnavit Jeroboam filius ejus pro eo. 17. Vixit autem Amasias, filius Joas, rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel, quindecim annis. 18. Reliqua autem sermonum Amasiae, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? 19. Factaque est contra eum conjunctio in Jerusalem: ad ille fugit in Lachis. Miseruntque post eum in Lachis, et interfecerunt eum ibi. 20. Et asportaverunt in equis, sepultusque est in Jerusalem cum patribus suis in Civitate David. 21. Tulit autem universae populus Juda Azariam annos natum sedecim, et constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia. 22. Ipse edificavit Elath, et restituit eam Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis. 23. Anno quinto decimo Amasiae filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria, quadraginta et uno anno: 24. et fecit quod malum est coram Domino. Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabath, qui peccare fecit Israel. 25. Ipse restituit terminos Israel ab introitu Emath, usque ad mare Solitudinis, juxta sermonem Domini Dei Israel, quem locutus est per servum suum Jonam filium Amathi prophetam qui erat in Geth, quae est in Opher. 26. Vidit enim Dominus afflictionem Israel amaram nimis, et quod consumpti essent usque ad clausos carcere, et extremos, et non esset qui auxiliaretur Israeli. 27. Nec locutus est Dominus ut deleteret nomen Israel de sub caelo, sed salvavi eos in manu Jeroboam filii Joas. 28. Reliqua autem sermonum Jeroboam, et universa quae fecit, et fortitudo ejus qua praeliatus est, et quomodo restituit Damascum et Emath, Juda in Israel, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel? 29. Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel, et regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

1. IN ANNO SECUNDO JOAS FILII JOACHAZ REGIS ISRAEL REGNAVIT AMASIAS. — Dices: Hoc videtur repugnare capiti praecedenti, versu 10, ubi dicitur Joas rex Israel regnare coepisse anno 37 Joas regis Juda qui 40 annis regnavit, cui mortuo deum successit filius Amasias; ergo Amasias non secundo, sed quarto anno Joas regis Israel regnare coepit. Respondeo, Joas rex Israel regnare coepit anno 37 Joas regis Juda, sed cum patre suo Joachaz; ac post biennium mortuo patre solus regnare coepit anno 39 Joas regis Juda, ab eoque

anno hic anni ejus numerantur. Quare moriente Joas rege Juda anno sequente, puta 40 regni sui, qui erat annus secundus Joas regis Israel, quo solus post patrem Joachaz regnavit, Amasias patri Joas in Juda succedens ibidem regnare coepit solus anno secundo Joas regis Israel.

2. NOMEN MATRIS EJUS JOADAN. — Multas rationes hic congerit Abulensis cur in lib. *Regum* regibus Juda semper addantur nomina matrum, nunquam autem regibus Israel; potissima est, quod regnum Juda potius erat, et celebrius templo vero-

quo Dei cultu, et Messia ex eo nascitur. Adde regnum Israel fuisse schismaticum et idololatrium, Juda vero legitimum et divinum.

3. ET FECIT RECTUM CORAM DOMINO. — quia scilicet Amasias initio regni solum Deum verum coluit.

VERUMTAMEN NON UT DAVID. PATER EJUS, — qui non tantum idola non coluit, sed nec ea subditos colere permisit; quod tamen fecit Amasias, permittens populum immolare in excelsis, quod libro II Paral., cap. xxv, vers. 2, dicitur: « Fecitque hominum in conspectu Domini, verumtamen non in corde perfecto. »

JUXTA OMNIA QUE FECIT JOAS PATER SUUS FECIT, — quia sicut Joas vivente Joiada Pontifice solum Deum coluit. eo vero mortuo delinxit ad idola; sic fecit et Amasias ejus filius, qui sub finem declinavit ad Deos Idumæorum, ut patet II Paral., xxv, 14.

4. NISI TANTUM QUOD EXCELSA NON ABSTULIT, — hæc verba non ad proximè præcedentia: « Juxta omnia que fecit Joas pater ejus, » quia Joas quoque excelsa non abstulit; sed ad superiora: « Et fecit rectum coram Domino, » referenda sunt, q. d. Amasias recte Deum coluit, sed non recte permisit populum in excelsis immolare. Quare illa verba (« juxta omnia que fecit Joas pater suus fecit ») parenthesis continent, ut auverit Sanchez et quasi parenthesis inclusa a sequentibus sejungenda sunt.

7. IPSE PERCUSIT EDOM IN VALLE SALINARUM. — Idumei enim rebellant Judeis ante sexaginta annos, scilicet a sexto anno Joram regis Juda, usque ad duodecesimum Amasie (sunt Hebræi in Seder Olam), qui eos rursum debellavit et Judee servitæ coegit. Vide II Paral., xxi, 8 et cap. xxv, 41. Porro post hanc victoriam Amasias lapsus est in idololatriam, coluitque Deos Idumæorum, ideoque cæsus captusque est a Joas rege Israel, ut dicitur II Paral., xxv, 20.

ET APPREHENDIT PETRAM IN PÆLIO, — id est cepit rupem hostium celsam et munitam, ex qua præcipitavit alia decem millia Idumæorum, ut dicitur II Paral., xxv, 12. Ita Cajetanus. Sic Gabatiæ cæsi fugerunt ad petram Remmon, Judic., cap. xx, vers. 4.

Alii per « petram » accipiunt « Petram, » Arabie urbem, quæ postea a Ptolomeo Philadelpho restaurata dicta est « Philadelphia. »

VOCAVITQUE NOMEN EJUS JECHIEL, — id est « obedientia » vel « expectatio Dei, » ut Noster verit, Genes. xlix, 10, ut noscent omnes quod Amasias ex Dei mandato æque ac auxilio vicerat et punierat rebelles Idumæos. Ita Cajetanus. Aliter Vatablus. Vocavit eam Jechiel, inquit, quia sic vocabatur is qui eam expugnavit. Pagninus Jechiel verit, congregatio Dei.

8. TUNC (cum gustiens et exultans, imo se exaltans de victoria Idumæorum putaret se pari momentum Israelitis) MISIT AMASIAS NUNTIOS

AD JOAS (regem Israel) DICENS: VENI ET VIDEAMUS NOS, — in prælio, id est duellum et prælium ut videamus uter sit fortior: ita Chaldaeus, Veni, inquit, accipiamus ad invicem facies in bello, id est veni et statuto die confligamus. Vatablus, æge, spectemus nos mutuo eorum.

Hebræi, teste Vatablo, censent causam belli fuisse, quod, ut narratur II Paral., xxv, Amasias conductos a se milites ex Israel contra Idumæos jussu prophete dimiserit; illi dimissi, indignante spoliarent regnum Judee; spolia ergo hæc a Joas et Israelitis bello repetere voluisse Amasiam. Verum nil tale indicat Scriptura; quia potius Joas Amasie objicit, quod victoria de Idumæis elatus, ex fastu se provocet ad prælium. Audi Josephum, lib. IX, cap. x: « Amasias felicitatem suam, cuius tamen auctorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Joas regi Israelitarum, ut ipsius imperata faceret cum populo suo, sicut antehac idem populus majoribus ejus Davidi et Salomoni paruit; quod si noluit ultra facere officium, bello esse decernendum de Imperii iuribus. » Sic et Abulensis, Hæstor. Scholast., Sallianus et alii. Sperabat Amasias se victorem fore, eo quod propheta sibi dixisset, II Paral., xv, Deum non esse cum Israele: sed idem cogitare debebat de se, utpote jam apostata et colente Deos Idumæorum, præsertim quia Deus volenter regnum Israel dividi a regno Juda, ut audivimus lib. III, cap. xii et seq. Quare Amasias, volens rursum illud sibi unire et subicere, facebat contra voluntatem Dei, ideoque in bello succubuit.

9. CARDUUS LIBANI MISIT AD CEDRUM EST I LIBANO, DICENS: DA FILIAM TUAM FILIO MEO UXOREM. TRANSIERUNTQUE BESTIÆ SALTUS QUE SUNT IN LIBANO, ET CONCUBAVERUNT CARDUUM. — Hoc apologo Joas retundit fastum Amasie provocantis se ad bellum. Contemptum enim Amasiam vocat « carduum » humilem, vilem et aculeatum. « Libani » tamen, quia ipse ex Judea et semine regio erat oriundus; se vero vocat « cedrum » excelsum, nobilem et pretiosam, quam humilis « carduus, » id est Amasias, vix queat aspicere, multo minime et se viribus æquare, ut dicere audeat: « Da filiam tuam filio meo uxorem, » q. d. Regnum tuum Israel junge et subde regno meo Juda, uti olim sub Davide ei junctum et quasi conjugio copulatum fuit.

TRANSIERUNTQUE BESTIÆ SALTUS QUE SUNT IN LIBANO (Ita vocat milites suos Israelitas; per « Libanum » enim intelligit totam Palestinam, scilicet tam Israel quam Judam, fortes et feroces quasi leones,) ET CONCUBAVERUNT CARDUUM, — scilicet concubebunt te, o Amasia, capient et spoliabunt. Ita factum est, uti hic minutus et ominatus est Joas; quia Deus per eum volebat castigare superbiam, æque ac idololatriam Amasie, ut dicitur II Paral., xxv, 12.

Unde apologo huic hoc epimythium addit Josephus, lib. IX, cap. x: « Hoc exemplum, ait, te

moneat ne majora quam par est appetas; neve propter recentem ex Amalecitis (potius Idumæis) victoriam elatus, et te et regnum tuum incerte committas aleæ. »

Similis apologus est Judic. ix, 10, ubi Joatham filius Gedonius Abimelech tyrannum comparat rhamno, bonos vero principes ficui, viti et oleæ. Vide ibi dicta.

13. AMASIAN VERO REGEM JUDA, etc., CEPIT JOAS REX ISRAEL. — Ecce hic impletur apologus Joas: sic enim merentur puniri, qui alios bello lacesunt. Sic videmus non raro eos, qui alios provocant ad duellum, in eo succumbere et occidi, Deo eorum audaciam et superbiam castigante.

17. VIXIT AUTEM AMASIAS, etc., POSTQUAM MORTUUS EST JOAS, VIGINTI QUINQUE ANNIS. — Corrige cum Romanis, Chaldaeo et Septuaginta 43 annis, uti habetur II Paral., xxv, 25.

19. ET INTERFERRENT EUM. — Inustum hoc fuit Dejudicium, ut sicut Joas pater defactens ad idola occisus fuit a suis, sic et Amasias filius ejus ad eadem declinans a suis conjugaliter necaretur, ut patet II Paral., cap. xxv, vers. 27. Probabiliter tamen Sallianus et alii opinantur eum ante mortem penituisse, et pie in unius veri Dei cultu obisse.

25. IPSE RESTITUIT TERMINOS ISRAEL AD INTROITU EMATH USQUE AD HARE SOLITUDINIS, JUXTA SERMOEN DOMINI DEI ISRAEL, QUEM LOCUTUS EST PER SERVUM SUUM JONAM FILIUM AMATHI. — Hinc patet Joas non prædixisse Jeroboam regi, quod ipse restitutus esset Israeli urbem illas, quas Syri ei ademerant ab Emath usque ad mare Mortuum, etsi hoc oraculum in prophetia Jonæ non exstet. Est autem « Emath » in tribu Nephthalim, contigua Syri, non longe a Damasco, quæ Syriæ erat caput. « Emath » erat ingressus et quasi porta in terram sanctam. Eadem postea ab Antiocho Epiphane in eâ regnante dicta est « Epiphania, » vide dicta Amos vi, 2. Audi nunc Josephum, lib. IX, cap. xi: « Jeroboamo propheta Joas prædixit, quod devictis Syris ditionem suam esset amplifaturus, prolatis ejus terminis ad Septentrionem usque ad Amatham urbem: ad Meridjem vero

usque ad Asphalitem lacum; his enim olim terminis Chanaanæa terra finiebat, juxta Josue imperatoris definitionem. Quo oraculo exultans Jeroboamus totos eos tractus ademptos Syri ad suum regnum addidit, nihil fallente Jonæ vaticinio. »

Hinc patet Jonam prophetam prophetasse sub Jeroboam rege Israel, et Azaria, sive Ozia rege Juda, ac proinde eorum fuisse isaie (quem Hebræi Amasie regis fratrem, vel fratris filium fuisse tradunt, teste S. Hieronymo) Osee, Joeli, Amos et Nahum. Quare non recte Abulensis censet Jonam hunc esse diversum a Jona qui est quartus inter minores Prophetas.

28. QUORUM RESTITUIT DAMASCUM ET EMATH JUDE IN ISRAEL. — Quomodo erant hæc civitates Jude in Israel? aliud enim erat regnum Jude, aliud Israel. Omissis Abulensis et Alderum sententiis, dico breviter Davidem has urbes cepisse et attribuisse sue tribui Jude; quia ipse ex ea erat oriundus, indeque hæc urbes, licet extra sortem Judee site, vocabantur tamen Jude. Idem autem regno Israel a regno Jude, urbes hæc utpote vicine cesserunt Israeli; sensus ergo est, q. d. Jeroboam fecit ut Damascus et Emath a Davide subjugate, et tribui Judee attribute, sed deinde a Syris occupate restituerentur Israeli, cujus ipse erat rex, ac aliis civitatibus Jude, quæ erant in ditione Israelis, rursum annumerarentur, uti a Davide annumerate fuerant, q. d. Jeroboam fecit ut Damascus et Emath olim subactæ et tributarie Davidi, jam sibi et Israeli forent tributarie. Ita Sallianus et Sanchez.

29. DORMIVITQUE (naturali morte defunctus est) JEROBOAM CUM PATRIBUS SUIS. — Dicitur: Amos cap. vii, vers. 14, dicitur: « In gladio morietur Jeroboam. » Respondeo hæc verba non esse Amos, sed Amasie pseudoprophete qui, ut Amos prophetam traduceret apud Jeroboam, mentitur et fingit Amos id dixisse. Non enim dixerat Amos: « In gladio morietur Jeroboam, » sed, « consurgam super domum Jeroboam in gladio, » scilicet occidendo non ipsum Jeroboam, sed filium ejus Zachariam.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Regnat Azarias in Juda, succedit ei filius Joatham. In Israel regnant successive Jeroboam, Zacharias, Sallianus, Manahem, Phacoia, Phacee, et ultimus Osee. Nam Phul et Theglathphalasar reges Assyriorum invadunt Israel, et partem ejus transferunt in Assyriam.

1. Anno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel, regnavit Azarias filius Amasie regis Juda. 2. Sedecim annorum erat cum regnare cœpisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem. 3. Fecitque quod erat placitum